

Marjolein Snep

Gevangene nummer 52054 van concentratiekamp Sachsenhausen krijgt opdracht om naar huis te gaan, als vrij man. Het is 7 mei 1943. Hij moet zich in Amsterdam melden voor de *Arbeitseinsatz*. De kans is aanwezig dat hij dan als dwangarbeider weer naar Duitsland wordt getransporteerd. Maar zo ver komt het niet. Uiteindelijk duikt hij onder. Zo ziet hij kans om de oorlog te overleven. Die gevangene is Joop Snep, mijn vader.

Joop, geboren in 1921, groeit op in Bonn, in het Duitsland van voor de oorlog. Hij is de jongste zoon van een Nederlandse vader en een van origine Duitse moeder. Vanwege de opkomst van het nationaalsocialisme en de slechte economische omstandigheden verhuist het gezin in 1930 naar Nederland. Ook in Nederland is het voor mijn opa moeilijk om zijn brood te verdienen als meubelmaker. Hij wordt daarom ook reis Leider en maakt busreizen vooral naar Duitsland en Zwitserland. Zo helpt hij Joden vanuit Duitsland naar Nederland te komen om het naziregime te ontvluchten.

Joop is 18 jaar als de oorlog op 10 mei 1940 uitbreekt, 'oom Peter' - om mijn opa bij zijn verzetsnaam te noemen - is dan 57 jaar oud. Het gezin woont op Blauwburgwal nummer 7. Daar, waar vlakbij op 11 mei de eerste bommen op Amsterdam vallen. Mijn oma en mijn tante Ria zijn thuis, maar hen overkomt niets. Het gezin moet wel meteen verhuizen. Vanaf december 1940 woont het gezin in de M.H. Trompstraat, Amsterdam West. Dat adres wordt een plek van verzet. Ik herinner mij die woning nog wel uit mijn jeugd.

Op een dag - het moet in juli 1942 zijn - brengt Joop weer een aantal Joden met de trein naar Eijsden in Zuid-Limburg. Een van hen laat zich begeleiden door twee politieagenten en heeft geen vals persoonsbewijs nodig. De agenten bieden hulp aan. Misschien kunnen ze nog wat betekenen? Joop vertrouwt het niet.

Na aankomst in Eijsden reizen de agenten terug naar Amsterdam. Als het donker is, brengt Joop zoals gebruikelijk de mensen vanuit het café, naar de boerderij die op de grens met België staat. Het eerste stuk van de vluchtroute naar Zwitserland, die mijn opa heeft georganiseerd, zit er dan op. Aan de andere kant van de grens kunnen zij hun vlucht voortzetten.

De volgende dag, als Joop aankomt op het Centraal Station in Amsterdam, staan dezelfde twee agenten hem op te wachten. Hij wordt opgepakt. Bij de verhoren die volgen en die niet zachtzinnig verlopen, laat hij niets los. Willy Lages, hoofd van de Sicherheitsdienst, probeert hem nog te verleiden om voor de Duitsers te gaan werken. Hij spreekt immers goed Duits. Ook zo ver komt het niet.

Via Kamp Amersfoort komen Joop en Peter op 28 oktober 1942 in concentratiekamp Sachsenhausen terecht. Ze worden ingedeeld in het schoenenkommando. Ze lopen iedere dag, in weer en wind, zo'n 48 kilometer, op verschillende soorten schoeisel om nieuwe materialen te testen. In het kamp is een route aangelegd van 700 meter om de appelplaats heen, die bestaat uit verschillende soorten bestrating, zoals beton, zand, grind en kinderkopjes. Stil blijven staan of vallen, betekent een nekschot. Peter is een geofefende wandelaar, Joop is een actieve turner en handballer. Daar hebben zij geluk mee. Gevangenen na hen moeten ook nog zware zakken meesjouwen, die zijn gevuld met zand en stenen. Dat lot blijft hen bespaard.

Na een aantal weken in dit strafkommando worden er vakmensen gezocht voor de bouw van een buitenkamp in Berlijn. Als timmerlieden gaan Joop en Peter - weer samen - naar Lichterfelde. Daar hebben ze een goede tijd, voor zover je dat kunt zeggen over een verblijf in gevangenschap.

Als Joop te horen krijgt dat hij zich moet melden in Sachsenhausen, vraagt hij wat er dan met zijn vader gebeurt.

De SS'er geeft hem geen antwoord, maar schopt hem. Met zijn vertrek uit Lichterfelde scheiden de wegen van vader en zoon.

Peter komt met Kerst 1943 weer thuis uit Sachsenhausen. Hij pakt zijn verzetswerk weer op. In de Trompstraat vindt bijvoorbeeld overleg plaats over een tweede overval op het Huis van Bewaring. Vanuit de werkplaats aan de Prinsengracht wordt de verzetskrant *Je Maintiendrai* verspreid. In die werkplaats zit Joop met 2 anderen ondergedoken. Na de oorlog zal hij de zaak van zijn vader overnemen.

Mijn opa is voor mijn geboorte gestorven. Vader en zoon hebben nooit meer met elkaar over hun ervaringen gesproken, heeft mijn vader altijd verteld. De gruwelikheden heeft hij mijn zus en mij eigenlijk altijd bespaard. 4 Mei was voor hem een moeilijke dag, dat zagen we wel. Na het overlijden van mijn moeder in 1999 is het vertellen van zijn ervaringen in de Tweede Wereldoorlog zijn levensvulling geworden. Hij is lid geworden van het Internationale Sachsenhausen Comité en is betrokken bij de Sachsenhausen herdenking hier in Vught. Hij is op bijna 95-jarige leeftijd in 2016 overleden. Bij zijn afscheid op 9 september 2016 deed ik de belofte om de fakkel van hem over te nemen. Dat was op hetzelfde moment als de Sachsenhausen-herdenking hier in Vught plaatsvond.

Mijn vader en mijn opa hebben onuitsprekelijk veel geluk gehad. Zo anders dan vele anderen, die ook hun leven hebben gewaagd voor onze vrede en vrijheid. En zo anders dan zovelen, die alleen vanwege hun afkomst, geaardheid, religieuze overtuiging of politieke opvatting hun leven hebben verloren als slachtoffer van het naziregime. En laten we de kinderen niet vergeten.

Rechtvaardigheid en gelijkheid zijn beginselen die ik van mijn vader heb meegekregen. Die beginselen blijken de keuzen te bepalen die ik in mijn leven maak.

Ieder draagt zijn eigen geschiedenis met zich mee. Nu er steeds minder overlevenden van de oorlog zijn, is het aan ons als nabestaanden om de (familie)verhalen over de oorlog door te geven. Onze kinderen en toekomstige generaties verdienen het dat we die verhalen blijven vertellen. Zodat ook zij weten hoe belangrijk het is dat we samen eraan blijven werken om de vrede en vrijheid waarin we leven te bewaren.

U, jullie – jongens en meisjes – en ik moeten dat ieder op onze eigen manier doen, met ons eigen verhaal, maar wel samen. Met respect voor degenen met wie we samen leven, in ons huis, in onze straat, in onze buurt, in ons dorp of onze stad, in Nederland en daarbuiten, in ieder geval in Europa. Het gelijkheidsbeginsel staat niet voor niets in het eerste artikel van onze Grondwet. Niemand heeft het recht om zich boven een ander verheven te voelen, omdat hij een ander verhaal heeft dan ons eigen verhaal.

Kortom, 'samenleven is een werkwoord' en alleen zo kunnen we de fakkel van de vrijheid doorgeven aan volgende generaties.